

Anna Jagiełło-Szostak

Relacje Bośni i Hercegowiny z NATO w cieniu rosyjskiej inwazji na Ukrainę

Na spotkaniu ministerialnym państw członkowskich NATO w Brukseli w dniach 14-15 lutego 2023 r. zatwierdzono pakiet pomocowy dla Bośni i Hercegowiny, co jest kontynuacją decyzji podjętych już w czerwcu 2022 r. na szczycie NATO w Madrycie. Bośnia i Hercegowina po otrzymaniu statusu kandydata do Unii Europejskiej aspiruje także do członkostwa w NATO. Jest to celem polityki zagranicznej i bezpieczeństwa BiH, ale wywołuje sprzeciw strony rosyjskiej. Kluczowe dla dalszej relacji z Sojuszem będą wewnętrzne spory etnopolityczne, w tym niezgoda prezydenta Republiki Serbskiej na członkostwo BiH w NATO.

Współpraca NATO z Bośnią i Hercegowiną. Podczas spotkania państw członkowskich NATO w sprawie inicjatywy dotyczącej budowy zdolności obronnych i bezpieczeństwa, które odbyło się 14 i 15 lutego w Kwaterze Głównej NATO w Brukseli, oficjalnie zatwierdzono pakiet pomocy dla systemu obrony i bezpieczeństwa Bośni i Hercegowiny. Obejmuje on dziewięć projektów pomocowych dla systemu obronnego i trzy projekty pomocowe dla systemu bezpieczeństwa BiH, m.in. dostarczenie sprzętu przeznaczonego do obrony przed cyberatakami. Kolejnym krokiem ma być przygotowanie planu wdrożeniowego, który określi dynamikę dostaw sprzętu przewidzianego w projektach pomocowych na wyposażenie Sił Zbrojnych BiH oraz dla Ministerstwa Obrony Narodowej BiH.

Rozpoczęcie agresji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. skierowało zainteresowanie NATO na sytuację w Gruzji, Mołdawii oraz Bośni i Hercegowinie. Początek roku 2023 obfitował w spotkania liderów politycznych BiH z przedstawicielami NATO. Denis Bećirović, boszniacki członek trójstronnej prezydencji Bośni i Hercegowiny, spotkał się 16 stycznia 2023 r. w Kwaterze Głównej NATO z sekretarzem generalnym Jensem Stoltenbergiem. Wizyta członka prezydencji BiH jest niewątpliwie sygnałem dla NATO, że przynajmniej części elit politycznych BiH zależy na zacieśnieniu współpracy. J. Stoltenberg podkreślił, że stabilność całego regionu Bałkanów Zachodnich ma strategiczne znaczenie dla Sojuszu. Zachęcił przywódców Bośni i Hercegowiny do dalszego koncentrowania się na reformach wewnętrznych. Z kolei D. Bećirović podkreślił aspiracje Bośni i Hercegowiny i wskazał, że BiH nie tylko chce być beneficjentem, ale także partnerem w procesie integracji euroatlantyckiej, którą uważa za jedyną drogę dla bezpieczeństwa BiH¹.

Różnice etnopolityczne w postrzeganiu roli NATO pokazują, jak bardzo państwo jest podzielone i że bez wewnętrznego konsensusu trudno będzie kontynuować reformy oraz współpracę euroatlantycką. Dążenia boszniackich i chorwackich elit politycznych BiH do NATO krytykowane są przez stronę serbską. Milorad Dodik, prezydent Republiki Serbskiej, w reakcji na zatwierdzenie pakietu pomocy NATO dla BiH stwierdził, że NATO miesza się w wewnętrzne sprawy BiH i narzuca zachodnią wizję współpracy. W jego opinii jedynym organem podejmującym decyzje w kwestiach wojskowych i bezpieczeństwa jest Prezydencja BiH, która nie zwracała się do NATO o jakąkolwiek pomoc i nie potrzebuje nowego uzbrojenia ani systemów bezpieczeństwa.

Reakcja Rosji wobec zbliżenia BiH z NATO. W odpowiedzi na zbliżenie BiH z NATO ambasada Rosji w tym państwie zamieściła serię postów na Facebooku i wskazała na nieprawdziwe – jej zdaniem – „mity” funkcjonujące w przestrzeni medialnej na temat relacji Rosji z BiH. Ambasada odniosła się do stwierdzenia, że Rosja „zabrania” Bośni i Hercegowinie członkostwa w NATO i Unii Europejskiej, odpierając ten zarzut i wskazując, że BiH jest niezależna w swoich decyzjach i „ani Rosja, ani Unia Europejska, ani Stany Zjednoczone – nikt nie ma prawa

¹ Także 17 stycznia 2023 r. w Sarajewie, w Zgromadzeniu Parlamentarnym Bośni i Hercegowiny, spotkali się eksperci programu NATO Science for Peace and Security (SPS) z przedstawicielami środowiska naukowego Bośni i Hercegowiny.

ingerować w jej sprawy wewnętrzne i decydować, w którą stronę ma iść”². Podkreślono przy tym, że BiH może przystąpić do dowolnej organizacji międzynarodowej, takiej jak NATO, jeśli chce tego większość jej obywateli, ale musi zrozumieć, że „w przypadku przystąpienia do bloku, którego głównym celem jest zniszczenie Rosji”, to „Rosja jako wolne państwo z niezależną polityką zagraniczną – ma prawo do samoobrony”. Może to zostać odebrane jako kolejna groźba ze strony Rosji wobec BiH. Ambasada wskazała także, że nieprawdziwe jest twierdzenie, „propagowane przez Zachód”, iż Rosja może „przenieść [swoje działania] do Bośni” – po Ukrainie. W poście zaznaczono, że „Rosja została zmuszona do ogłoszenia Specjalnej Operacji Wojskowej w odpowiedzi na egzystencjalne zagrożenie jej bezpieczeństwa”³.

Obszary wsparcia BiH przez NATO. Najczęściej wymieniane w BiH kwestie bezpieczeństwa związane są z intensyfikacją współpracy z NATO w wymiarach: wojskowo-obronnym, bezpieczeństwa ekonomicznego BiH, rządów prawa, walki z korupcją i klęskami żywiołowymi oraz przeciwstawiania się niekonwencjonalnym zagrożeniom bezpieczeństwa. Tak NATO, jak i OBWE wskazują, że w minionym roku na Bałkanach Zachodnich doszło do nasilenia ataków cybernetycznych, dezinformacji i zastraszania. Przykładem zagrożeń są ataki cybernetyczne z września 2022 r., które miały miejsce przed wyborami powszechnymi w BiH (zob. „[Komentarze IEŚ](#)”, nr 699 i „[Komentarze IEŚ](#)”, nr 710). Cyberatak na Zgromadzenie Parlamentarne BiH pokazał podatność na zagrożenia kluczowych systemów informacyjno-komunikacyjnych (ICT) w BiH, a także pilną potrzebę usunięcia luk w bezpieczeństwie cybernetycznym⁴. Instytucje BiH były niechętne w ujawnianiu jakichkolwiek informacji o ataku hakerskim na stronę internetową i serwery parlamentu. Przewidywać można, że Bośnia i Hercegowina narażona będzie na kolejne ataki i z trudem będzie sobie z nimi radziła ze względu na brak fachowców w tej dziedzinie oraz nieatrakcyjne wynagrodzenia dla pracowników IT zatrudnionych w instytucjach rządowych. BiH jest też jedynym państwem w regionie, które nie posiada strategii cyberbezpieczeństwa.

Z kolei sytuacja Sił Zbrojnych BiH (SZ), powstałych 1 stycznia 2006 r., po reformie systemu obronnego, jest niezadowolająca. Według Global Firepower (GFP) roczny budżet wojskowy Bośni i Hercegowiny na początku 2023 r. wynosi 178 mln dolarów i jest jednym z najmniejszych spośród państw regionu. BiH zajmuje 133. miejsce na 145 państw branych pod uwagę w corocznym przeglądzie GFP⁵, co pokazuje, że siły zbrojne, liczące łącznie 16 tys. osób⁶, mają słabą zdolność operacyjną oraz trudności finansowe. Dlatego też w związku z agresją Rosji na Ukrainę i zmianą sytuacji geopolitycznej w Europie, wśród kluczowych celów NATO znalazło się wsparcie sił zbrojnych BiH, które mają być interoperacyjne z Sojuszem. Kwestia sił zbrojnych BiH stanowi także jeden z punktów zapalnych podtrzymujących kryzys polityczno-instytucjonalny w BiH. M. Dodik już w 2021 r. wskazywał na chęć ponownego utworzenia armii Republiki Serbskiej, a decyzję o jej likwidacji i stworzeniu SZ BiH uważa za błędną i podjętą pod presją międzynarodową.

Wnioski

- Kluczową kwestią w relacjach NATO – BiH są różnice w postrzeganiu współpracy pomiędzy RS i FBiH. RS zdecydowanie opowiada się za neutralnością wojskową BiH i jest widziana jako sprzymierzeniec Rosji, a także źródło wpływów rosyjskich w BiH. Podziały w sferze polityki zagranicznej będą blokowały BiH w dalszych aspiracjach do NATO.
- Wszelkie ruchy boszniackich i chorwackich elit politycznych BiH w celu zacieśniania współpracy euroatlantyckiej spotykają się ze zdecydowanym sprzeciwem i/lub groźbami Rosji. Potencjalne

² *Mitovi o odnosima Rusije i BiH, 1-4 deo, Ambasada Ruske Federacije u Bosni i Hercegovini*, <https://www.facebook.com/photo?fbid=560172656143420&set=a.248692820624740> [20.02.2023].

³ Ibidem.

⁴ *Statement of the OSCE Mission to BiH on recent cyber-attack on the BiH Parliamentary Assembly*, <https://www.osce.org/mission-to-bosnia-and-herzegovina/526919> [18.02.2023].

⁵ *2023 Bosnia and Herzegovina Military Strength*, https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=bosnia-and-herzegovina [21.02.2023].

⁶ Oruzane snage Bosne i Hercegovine, http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/misija/Default.aspx?id=41&langTag=bs-BA&template_id=181&pageIndex=1 [22.02.2023].

przystąpienie BiH do NATO jest mało realne ze względu na brak konsensusu wewnątrz BiH i automatycznie może pociągać za sobą negatywną reakcję Rosji.

- Mimo że BiH utrzymuje stałą współpracę z NATO od 2008 r., a kooperacja z Sojuszem jest priorytetem w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa, to przystąpienie BiH do NATO jest procesem złożonym. Uczestnictwo BiH od 2010 r. w Planie Działań na rzecz Członkostwa w NATO (MAP) nie przesądza o decyzji dotyczącej przyszłego członkostwa. Od Bośni i Hercegowiny wymagana jest kontynuacja reform demokratycznych i obronnych w celu spełnienia oczekiwań NATO.
- Proces euroatlantycki więcej uwagi poświęca aspektowi politycznemu i bezpieczeństwa, a mniej aspektowi gospodarczemu, który w głównej mierze realizowany jest przez UE. UE jest najważniejszym partnerem handlowym Bośni i Hercegowiny (zob. [„Komentarze IEŚ”, nr 769](#)).